

AİLE (EVLİLİK) KURUMUNUN OLUŐUMUNU ETKİLEYEN ZORLAYICI MADDİ

UNSURLAR: BANDIRMA ÖRNEĐİ

Dr. Öğr. Üye. Kemal YILDIZ*

ÖZ

Gelişmiş ülkelerde aileye yüklenen önem ve anlam değişmekte, boşanmış anne ya da babası ile yaşayan tek ebeveynli çocuklar, evlilik dışı doğmuş çocuklar, hiçbir ebeveyni tarafından kabullenilmeyen çocuklar gün geçtikçe artmaktadır. Bu toplumlarda devletin sosyal olma yönü genellikle fazladır ve aile kurumu dışında büyüyen çocukların bakımı ve büyütülmesiyle ilgili birçok sorumluluk devlet tarafından yerine getirilmektedir. Bu koruyucu mekanizmaya rağmen sağlıklı bir toplum için aile kurumunun gerekliliği de aşikârdır. Sosyal devlet mekanizması olmayan veya iyi işlemeyen ülkelerde aile kurumunun önemi daha da fazladır. Çünkü bu toplumlarda aile, sosyal koruyuculuk görevi görmekte, toplumun birincil sosyal güvenlik çatısı olmaktadır. Türkiye'de de aile kurumu günden güne parçalanmakta, evlenen insan sayısı azalmakta, boşanmalar ve aile kurmaksızın yaşayan insan sayısı artmaktadır. Çoğunlukla örf ve adetler ya da mevcut düzenin dayattığı göstermelik tüketim alışkanlıkları tarafından belirlenen lüks evlilik ve ev kurma masrafları, bu masraflardan doğan tartışmalar, masrafların bir tarafa fazlaca yüklenmesi ya evlilikten kaçınmaya ya da yeni kurulmuş olan yuvaların sona ermesine yol açabilmektedir. Bu çalışmada evlilik masraflarının bireyleri nasıl etkilediği, sosyal politika açısından devletin ve sosyal nitelikli kurumların temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına destek olmasının gerekip gerekmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu tespit için nicel araştırma yöntemlerinden olan anket kullanılmıştır. Konuyla ilgili algıları ölçen ölçeği de içeren anket, sahada uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Sonuçta düğün ve evlilik masraflarının yeni bir aile kurma yolunda önemli bir maddi engel olduğu, tüketim alışkanlıklarından dolayı gereksiz harcamaların yapıldığı, düğün ve evlilik masraflarının ağırlığının genellikle erkek tarafında olduğu, devlet ve sosyal kuruluşların temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına yapacağı yardımlarla bu engelin hafifletilebileceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilik Masrafları, Düğün, Sosyal Politika

DIFFICULT FINANCIAL COMPONENTS THAT IMPRESS FAMILY (MARRIAGE)

ESTABLISH: CASE OF BANDIRMA

ABSTRACT

In all developed countries, the importance and meaning attributed to the family is changing, and the number of single-parent children who live with their divorced parents, and children who born out of wedlock and children who don't accepted by their parents are increasing day by day. In these societies, the social aspect of the state is generally high, and many responsibilities for the care and growth of children who growing out of the family institution are fulfilled by the state. Despite this protective mechanism, the necessity of a family institution for a healthy society is evident. In countries where there is no social state mechanism or not working well, the importance of the family institution is even greater. Because in these societies, the family acts as a social guardian and is the primary social security roof of the society. In Turkey, the family institution is broken day by day. The number of people getting married is decreasing, the number of people living without family establish is increasing. The cost of luxury

* Bandırma Onyedi Eylül Üniv. İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, kyildiz@bandirma.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-6685-3805

marriage and home establish, which is usually determined by customs or traditions or the exaggerated consumption habits, debates arising from these costs, overloaded costs to one side may lead to either avoiding marriages or ending the newly established nests. In this study, it has been tried to determine whether marriage costs affect individuals, and whether the state and social institutions should support basic and necessary wedding and marriage costs in terms of social policy. The questionnaire, which is one of the quantitative research methods, was used for this determination. The questionnaire, which includes the scale measuring the perceptions about the subject, was applied in the field and the obtained data were analyzed. As a result, it has been determined that the costs of weddings and marriages are an important financial obstacle on the way of establishing a new family, unnecessary expenses due to consumption habits, the weight of these costs are usually on the male side, and this obstacle can be mitigated by contribution to basic and necessary wedding and marriage expenses. State and social organizations can make this contribution.

Keywords: Family, Marriage Expenses, Wedding, Social Policy

1. Giriş

Aile evlilik ile kurulan bir kurumdur ve toplumların varlığını sürdürebilmesi için aile kurumuna ihtiyaç vardır. Ailenin sağlam bir şekilde kurulması, toplumun ve devletin bekası, huzuru ve güveni için oldukça önemlidir (Ünal, 2013: 589).

İnsanlık içinde bulunulan çağa göre çok hızlı bir şekilde değişmekte, bu değişimden aile kurumu da etkilenmektedir (Özkiraz ve İşçi Baş, 2016: 87).

Tüketimin özendirildiği, her şeyin bir meta haline geldiği günümüzde rahat ve bolluk içerisinde yaşama isteği bazı durumlarda gösterişe doğru evrilmektedir. Her ne kadar Türk Toplumunda bu kaygı gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşmamış olsa da, rahat ve bolluk içerisinde bir yaşam isteği evlenmeyi zorlaştırıp, geciktirebilmektedir (Ağdemir, 1991: 3). Yine tüketim toplumuna dönüşten dolayı tüketim bir değermiş gibi algılanmakta ve bunun sonucunda insanlarda ortaya çıkan tüketme isteği ailelerin dağılmasında etkili olmaktadır (Ünal, 2013: 595).

Hem dünyada hem de Türkiye’de boşanma oranları gitgide artmaktadır. Aile gelirinin yeterli olmaması, harcamalardaki anlaşmazlıklar ve aile ilişkilerindeki olumsuzluklar boşanmaların sebepleri arasında sıklıkla yerini almaktadır (Ünal, 2013: 593-594). Bu sebeplerin ailenin ilk kuruluş aşaması olan evlilik hazırlıklarında da anlaşmazlıklar şeklinde yansıdığı ve evlilik kurumunun kurulamadan sonlanmasına sebep olduğu söylenebilir.

Toplumların geleceği açısından aile kurumunun önemi ortadadır. Türkiye’de aile sayısı günden güne azalmaktadır. Aile kurumunun kurulması açısından düğün ve ev kurma masrafları önemli bir engel gibi durmaktadır. Bu engelin ortadan kaldırılmasına yönelik öneriler sunmak için, bu çalışmada lüks evlilik masrafları, ev kurumu için girilen masraflar(kira, vadeli borçlar), masrafların yol açtığı tartışmalar, devlet veya devlet dışı kurumların temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına desteğinin etkisi, evliliğin sosyal huzura katkısı, düğün masraflarının hangi tarafa ne şekilde yüklendiği, çalışan kariyer sahibi eş seçimi konuları hakkında bir alan araştırması yapılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde aile kavramı, Türk aile yapısı, evlilik kavramı ve yuva kurma masrafları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde sahadan elde edilen veriler analiz edilmiş, son bölümde ise analizlerden elde edilen sonuçlar üzerinde tartışılmıştır.

2. Aile Kavramı ve Türk Aile Yapısı

Kan bağıının yanında evlat edinme ve evlilik ilişkileri ile kurulan birliklere aile denmektedir. Aile, tüm toplumlarda temel ve çekirdek bir unsur olarak kabul edilmekte, sağlam ve güçlü toplumun teminatı olarak görev yapmaktadır. Nitekim bu durum Anayasanın 41'nci Maddesinde "Aile Türk Toplumunun temelidir" denilerek vurgulanmıştır (Ağdemir, 1991: 1).

Bir başka tanıma göre ise aile, akrabalık bağı ile birbirine bağlı olan ve bu bağlılık içerisindeki yetişkinlerin çocuklara bakma görevi olan toplumdaki en küçük yapıdır. Ailenin ekonomik, psikolojik, biyolojik, hukuki ve sosyolojik yönleri olmakla beraber, geçmişten geleceğe maddi ve manevi mirası aktarma görevi de vardır (Yaşar Ekici, 2014: 209). Günümüzde aile deyince ilk akla gelen çekirdek aile yapısı, iki farklı kültürden gelen evlenme kurumuyla birbirine bağlanan, gelirlerini paylaşan, aynı mekânda yaşayan ve üstlendikleri roller ile yaşadıkları toplumun kültürünü yansıtmaya çalışan bir kurumdur (Güler ve Ulutak, 1992: 53).

Türkiye'de aile kırsal ve köysel alanlarda geleneksel, şehirlerde ise çekirdek yapıda görülmektedir (Kongar, 1990: 82)

Küreselleşme ile birlikte geleneksel Türk aile yapısında çözümler yaşanmaktadır. Yeni kuşaklarda boşanma ve nikâhsız birlikteliklerde büyük bir artış görülmektedir (Süleymanov, 2009: 7).

TÜİK'in yayınlamış olduğu son verilere göre; Türkiye'de 2016 yılında 594 bin çift evlenirken, bu sayı 2017 yılında 569 bin 459 olmuştur. Yani Türkiye'de evlenen çift sayısı yüzde 4,2 azalmıştır. Yine boşanan çiftlerin sayısı 2016 yılında 126 bin 164 iken 2017 yılında yüzde 1,8 artarak 128 bin 411 olmuş, kaba boşanma hızı binde 1,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre boşanmalar en hızlı İzmir, Antalya ve Muğla gibi şehirleşme ve modernleşmede önde gelen illerde gerçekleşmektedir. Hakkâri, Bitlis ve Şırnak gibi şehirleşme ve modernleşmenin daha yavaş olduğu yerlerde de boşanma hızı en düşüktür. Evlenme oranı düşmekle birlikte günden güne evlenme yaşı da yükselmektedir. 2017 yılı verilerine göre; erkeklerin ortalama 28 kadınların da 25 yaşında evlendiği bildirilmiştir. Türk aile yapısı da günden güne parçalanmakta ve gelişmiş ülkelerdeki duruma benzer bir hal almaktadır (Coşan, 2018: 269-288).

3. Aile Olmanın İlk Adımı Evlilik ve Yuva Kurma Masrafları

Eski çağlardaki geniş ataerkil ailelerin yerini ortaçağda küçük ataerkil aileler almış, günümüzde ise demokratik aile formuna dönüşmüştür. Ataerkil ailelerde liderin sorumluluğunda olan aile yükleri, modern ailelerde eşler üzerine yüklenmektedir. Evlilik masrafları, aile yükünün ilk ve temel aşaması olup, tüm insan topluluklarında yaygın bir davranış olarak kendisini göstermektedir ve bütün güçlükler aile fertlerinin yardımıyla aşılmaktadır (Ağdemir, 1991: 1,2).

Evlilik ile eşler arasında devamlı bir yaşam ortaklığı kurulmakta, evlilikle kurulan bu birlik tüzel bir kişilik oluşturmasa da, tıpkı bir tüzel kişilik gibi yönetim ve görev paylaşımı gerektirmektedir. Maddi ve manevi ihtiyaçlar eşler arasında paylaşılmaktadır (Gürpınar, 2013: 1294).

Türkiye’de her yıl yaklaşık 590 bin kişi evlenmektedir (TÜİK, 2017). Evlilik hazırlıklarının yoruculuğu ve stresi gibi süreçler eşleri yormakta ve depresif yapmakta, hatta tükenmişlik sendromuna kadar götürebilmektedir. Her şeyden önce çiftler bu durumun geçici olduğunu bilmelidir ve birbirlerine karşı muhabbeti sürdürmelidir (Canel, 2012:29).

Türk Toplumunda eş seçerken ailenin onayı neredeyse bir zorunluluk gibidir. Hatta Türklerde evlilik, ailelerin evlenmesi şeklinde kabul edilmektedir (Bayer, 2013: 123). Yani evlilik, çiftlerin akrabalarını da kapsayan bir kurumdur (Özkiraz ve İşçi Baş, 2016: 88). Bu sebeple evlilik hazırlıklarında yaşanan bu olumsuz durum çiftlerin yakınlarını da içine alabilmektedir.

Taraflar arasında masraflar konusunda olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Nişan, çeyiz, davetiye, düğün eğlencesi, ziyafet, gelin süsü, gelin ve yakınlarının saç başı, kına gecesi, kültürümüzün başlıca düğün masraflarıdır (Çolak 2012: 167-178).

Bir başka masraf kalemi de takılardır. Eskiden oldukça yaygın olan başlık parasının büyük oranda kalkması, takının önemini artırmıştır. Genellikle bu yolla karşılığı alınan bedelin meşrulaştığı düşünülmektedir. Taraflar çoğunlukla takıların ne olacağı konusunu konuşmakta ve bu konuda sıkı pazarlıklara şahit olunmaktadır. Kız isteme olayı sonrası nişan denilen evlilik sözünün verildiği çeşitli masrafları içeren törenin maddi yükü de çoğu zaman erkek tarafına yüklenmektedir. Yine bir başka masraflı olay da düğün öncesi pazara çıkma adı verilen bir alışveriş etkinliğidir (Çopuroğlu, 2000: 185-187). Düğünler Türk Toplumunda beraberlik ve yaşama sevincinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Eskiden açık alanlarda ve kırlarda yapılan düğünler şehirleşme ile birlikte salon denilen ve kiralanan kapalı mekânlarda yapılmaya başlanmıştır (Berber, 2009: 10).

Evliliğin ilk aşaması olan düğünde yapılan masraflar ile ilgili bilgi edinebilmek için sıkça düğün için kiralanan İstanbul The Marmara isimli düğün salonunun düğün kontrol çizelgesi incelenmiştir. Kontrol çizelgesindeki unsurlar şunlardır: Tören ve resepsiyon mekanlarının ayarlanması, gelinlik, aksesuar, duvak, ayakkabı, yemek servisi, düğün pastası, çiçek, fotoğrafçı ve kameraman, balayı yeri, masa sandalyelerin ayarlanması, düğüne ulaşım araçları, davetiye, teşekkür kartı, hediyeler, yüzükler, damatlık, sağdıç ve nedime kıyafeti, iç çamaşır, nikah şekeri, dışarıdan gelen misafirler için kalacak yer, kuaför ve makyöz, orkestra ve anı defteri. Bu çizelgeden de anlaşılacağı üzere Türk Kültüründeki bir düğünün maddi yükü çeşitlidir ve oldukça ağır görünmektedir.

Asgari ücret netinin 1404 lira olduğu 2017 yılının Mart ayındaki düğün masraflarına ilişkin olarak yapılan araştırmada bu masrafların toplamda ortalama 50 bin TL’yi bulduğu ifade edilmiştir. Masraf ayrıntılarına bakıldığında; gelinlik fiyatlarının bin TL’den 12 bin TL’ye, kına gecesi kıyafetlerinin 200 TL’den 2 bin 500 TL’ye, damatlığın 300 TL’den 12 bin TL’ye, 100 davetiyenin 75 TL’den 900 TL’ye, nikâh şekerinin 100 TL’den bin 100 TL’ye, küpelerin çiftinin 200 TL’den 800 TL’ye, gelin adayları için alınan bilekliklerin 200 TL’den 4 bin TL’ye, kolyelerin 500 TL’den 5-6 bin TL’ye, düğün salonu fiyatlarının 2 bin 500 TL’den 9 bin TL’ye, yemekli düğünün kişi başı yemek fiyatının 35 TL’den 65 TL’ye çıkabildiği, toplamda ise önemli bir maddi yük olduğu görülmektedir (Ensonhaber, 2017).

Tüm bu masrafları içeren nişan, kına gecesi, düğün ve nikah merasimleri toplumun %90'ına yakın kesimi tarafından gerçekleştirilmektedir (Turğut vd., 2012: 142).

Yine yeni ev kurma işleminde genellikle kiraya ev tutulmakta ya da kredi ile yeni bir ev alımı yoluna gidilmektedir. TÜİK'in hane halkı tüketim endeksine göre gelirin %24,7'si yani en çok harcama kiraya gitmektedir (TÜİK, 2017). Diğer yol olan yeni bir ev alımı ise ya toplu parayı gerektirmekte ya da aylık taksitleri bir kiradan az olmayan ve uzun yıllar süren kredi masrafı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik zorluklar, endüstrileşme, iş bölümü ve geleneksel toplumun değişimi, çekirdek ailenin yaşama savaşını artırmış, erkekle birlikte kadının da iş hayatına girmesine sebep olmuştur. Kadın evde çocuk bakan, temizlik yapan bir kişiden çok kariyeri olan birine dönüşmüştür (Bayer, 2013: 125). Bu sebeple günümüzde soy, aile, kültür, fiziki güzellik, dindarlık, yaşam şeklinin yanında maddi durum ve meslek de eş seçiminde önemli rol oynamaktadır (Çolak 2012: 153).

Sayılan bütün bu masraflar yeni kurulan ailelerin maddi borçlarını artırmakta, çalışan eş isteğini yükseltmektedir. Ancak çözümler bununla sınırlı değildir. Öncelikle fikir birliği yapabilmek ve sorunların çözümü yoluna gitmek evlilik kurumunu uyumlu hale getirir (Erbek vd. 2005: 39). Ekonomik değeri olan talepler ve ihtiyaçların belirlenmesi konusunda fedakârlık yapılması evlilik kurumunun yıkımını engeller (Ünal, 2013: 600).

Devletin ve sosyal tarafların temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına desteği aile kurumunun daha kolay kurulmasını sağlayacaktır. Örnek verilecek olursa; İstanbul Düğün Salonu İşletmecileri Odası (İSTDO) Başkanı Demir, düğün salonlarının kirasına ve düğün salonlarındaki masraflara ilişkin 2017 yılında yapılan KDV indirimlerinin ve ÖTV'nin sıfırlanmasının bu salonlara olan talebi ciddi oranda artırdığını, düğün salonlarından alınan KDV'nin düşürülmesinin fiyatları düşüreceğini ve evlenecek çiftlere kolaylık sağlayacağını söylemiştir (Ensonhaber, 2017).

4. Araştırma Metodu ve Materyal

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında ilgili yazındaki bilgilerden yararlanılmıştır. Anket ölçeği ile ilgili faktör analizi ve güvenilirlik testi gerçekleştirilmiştir.

Ankete katılanlar konu hakkında genel olarak bilgilendirilmiş ve gönüllü olarak katılımları talep edilmiştir. Anketler Balıkesir'in Bandırma İlçesinde yaşayan her yaşta ve medeni durumdan insanlarla rastgele, yüz yüze, katılımcıların birbirinin cevaplarını denetleyemeyeceği bir şekilde uygulanmıştır. 150 kişiye anket verilmiş, 148 tanesi geri alınabilmiştir. 148 anketin ise 144'ünün veri niteliği uygundur. Bu anket sayısı %95'lik güven seviyesinde $\pm\%10$ hata payına göre yeterli görünmektedir. Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışmada elde edilen veriler aritmetik ortalama, frekans dağılımları, faktör analizi, çapraz tablo ve ki-kare ile analiz edilmiştir. Araştırmanın küçük bir gruba ve belli bir bölgede yapılmış olması, araştırmanın başlıca sınırlılığı olarak söylenebilir.

Evliliğin kurulmasına yönelik yapmış olduğumuz anket formu 2 bölümden oluşmuştur; ilk bölümde katılımcıların cinsiyeti, evliliğe ilişkin durumu, yaşı, eğitimi, çalışıp çalışmadığı gibi durumlarını belirlemeye yarayan sorular bulunmaktadır. İkinci

bölümde, evlilik sürecinde maddi yükün kim tarafından ve nasıl karşılandığı, kişileri en fazla zorlayan evlilik masraflarının ne olduğunu tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise evlilik masraflarının zorlayıcı yönlerinin tespiti ile bu zorlukları aşabilmeye yönelik sorular sorulmuş, likert ölçek kullanılarak bu başlık altındaki algılara ilişkin verilen ifadelerle ne ölçüde katılıp katılmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın veri değerlendirme işlemi betimleyici (deskriptif) frekans analizi yöntemi, çapraz tablo, faktör analizi, güvenilirlik analizi ve ki-kare testi ile istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

5. Araştırma Bulguları ve Tartışma

5.1. Tanımlayıcı ve Betimleyici Bulgular

Araştırmanın birinci bölümünde katılımcıların demografik ve evliliğe ilişkin durumları belirlenmiştir. Ankete katılanların, %41'i kadın, %59'u erkek, %0,7'si ilköğretim, %3,5'i ortaokul, %8,3'ü lise, %6,9'u önlisans, %54,9'u lisans, %25,7'si lisansüstü eğitime sahiptir. Anket uygulamasına katılanların yaş grubu incelendiğinde %5,6'sının 20 yaş altı, %50'sinin 20-29 yaş arası, %24,3'ünün 30-39 yaş arası, %13,9'unun 40-49 yaş arası, %6,3'ünün ise 50 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Evliliğe ilişkin durumları tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Evliliğe İlişkin Durumları

	Sayı	%
Sözlü	7	4,9
Nişanlı	5	3,5
Evli	54	37,5
Dul	2	1,4
Bekâr	76	52,8
Toplam	144	100

Burada evlilik yaşayanlar ve evlilik süreciyle bir şekilde temas etmişler ve evlilikle hiçbir teması olmayanlar gibi bir ayrıma gidecek olunursa, bekârlar ve diğerleri gibi yarı yarıya bir gruplaşmadan bahsedilebilir.

“Geleneğe göre tarafınıza yüklenen evlilik sürecindeki masrafları ne şekilde karşıladınız” sorusu sadece bekârlar haricindeki katılımcılara sorulmuştur. Burada cinsiyet unsuru göz önüne alınmış ve sonuçlar tablo 2’de cinsiyete göre verilmiştir.

Tablo 2. Evlilik Sürecinde Tarafına Yüklenen Evlilik Masraflarının Ne Şekilde Karşılandığı

Cinsiyet	Kadın	Sayı	Benim tarafımın	Benim tarafımın	Karşı taraf karşıladı	Toplam
			Benim tarafım karşıladı	Benim tarafımın yapması gereken masraflara karşı tarafın da katkısı oldu		
		24	1	6		31

		%	77,4%	3,2%	19,4%	100%
	Erkek	Sayı	27	8	0	35
		%	77,1%	22,9%	0,0%	100%
Toplam		Sayı	51	9	6	66
		%	77,3%	13,6%	9,1%	100%

Tabloya ilişkin ki-kare testinde p değeri 0,003'tür. $p < 0,05$ olduğundan cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

Hem erkek hem kadın katılımcılar evlilikte ya da evlilik sürecinde kendi taraflarına yüklenen masrafları %77 oranında kendi taraflarının karşıladığını söylemektedir. Erkek tarafına yüklenen masraflara %23 oranına yakın kadın tarafının katkı yaptığı görülmektedir. Verilerden çıkan önemli bir sonuç da kadın katılımcıların % 20'si kadın tarafına yüklenen masrafların tamamının erkek tarafınca karşılandığını söylemesidir. Hiçbir erkek katılımcı kendi tarafına yüklenen evlilik masraflarının tamamen karşı tarafça karşılandığını söylememiştir. Özetle kadın katılımcıların önemli bir kısmı(%19,4) kendi taraflarının yapması gereken masrafların tamamının erkek tarafınca karşılandığını, yine erkek katılımcıların önemli bir kısmı(%22,9) kendi taraflarına yüklenen masraflara kadın tarafının katkısı olduğunu söylemiştir.

“Geleneğe göre tarafınıza yüklenen evlilik masraflarını kim karşıladı” sorusu sadece bekârlar haricindeki katılımcılara sorulmuştur. Burada cinsiyet unsuru göz önüne alınmış ve sonuçlar tablo 3'te cinsiyete göre verilmiştir.

Tablo 3. Taraflara Yüklenen Evlilik Masraflarının Kim Tarafından Karşılandığı

			Tek başıma, kendi birikimimle	Tamamen ailemin maddi gücülle	Hem kendi birikimim hem ailemin maddi gücülle	Toplam
Cinsiyet	Kadın	Sayı	2	8	20	30
		%	6,7%	26,7%	66,7%	100%
	Erkek	Sayı	11	2	23	36
		%	30,6%	5,6%	63,9%	100%
Toplam		Sayı	13	10	43	66
		%	19,7%	15,2%	65,2%	100%

Tabloya ilişkin ki-kare testinde p değeri 0,008'dir. $p < 0,05$ olduğundan cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Kadınlardan “tek başıma kendi birikimimle” diyen sadece 2 katılımcı varken, erkeklerden tamamen ailesinin maddi gücüyle evlendiğini söyleyen sadece 2 katılımcı vardır. Taraflara yüklenen masraflarda erkeğin sorumluluğu daha fazla görülmektedir.

Bu veriler değerlendirildiğinde; geleneğin taraflara yüklediği masraflar genellikle ilgili tarafça karşılanmaktadır. Erkek tarafına yüklenen masraflara kadın tarafının pek desteği yokken, erkek tarafı kadın tarafına yüklenmiş olan masraflara da katkı sağlamaktadır.

Evlilik masrafları büyük oranda hem kişinin kendi birikimi hem de ailesinin maddi desteğiyle karşılanırken, kadınların tek başına kendi birikimiyle evlilik masraflarını karşılama oranı oldukça düşüktür. Evlilik masraflarını tamamen ailem karşıladı diyen erkeklerin oranı da oldukça düşüktür. Evliliğin yükü daha çok erkek tarafı üzerindedir denilebilir.

“İnsanları fazlaca zorlayan ev kurma masrafı sizce hangileridir” sorusuna tüm katılımcıların cevap vermesi istenmiş, birden çok şikkın işaretlenmesine izin verilmiştir. Katılımcılar tarafından toplamda 127 evlilik masrafı işaretlenmiştir. Bu veriler tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. İnsanları Fazlaca Zorlayan Evlilik Masrafları

	Sayı	%	Cevap Verenler Arasındaki %
Takı	22	15,3	17,3
Mobilya, Beyaz Eşya	41	28,5	32,3
Düğün Salonu Kirası, Gelinlik, Damatlık ve Diğer Düğün Giderleri	13	9,0	10,2
Kira/Ev Kredisi	51	35,4	40,2
Toplam	127	88,2	100

İnsanları fazlaca zorlayan evlilik masrafının sırasıyla; %40,2 oranında kira veya ev kredisi, %32,3 oranında mobilya, beyaz eşya, %17,3 oranında takı ve %10,2 oranında düğün giderleri olduğu söylenmiştir. Beraber yaşanılacak barınak ve içinin döşenmesi en büyük yükü oluştururken takı ve düğün masraflarının da payı azımsanmayacak derecededir.

Algılara yönelik geliştirilen ölçekle ilgili faktör analizi yapılmış, bu analizde ölçek sorularının 7 faktöre ayrıldığı görülmüştür. Faktörler tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırma İçin Geliştirilen Ölçeğin Faktör Analizi

Faktör	Rotated Component Matrix ^a							
	Sorular (Bir sonraki tablodadır)	Bileşenler						
		1	2	3	4	5	6	7
Gereksiz gösteriş olarak algılanabilecek masrafları düğün	1	,855						
	2	,847						

Evlilikte eşlerin iş ve kariyer sahibi olmasına ilişkin beklentiler	3		,777				
	4		,741				
	5		,675				
Kira, ev kredisi ve borçlara ilişkin tutumlar	6		,918				
	7		,880				
Evlilik sürecini, zorlaştıran ve sona erdiren etkenler	8			,791			
	9			,745			
	10			,662			
Temel ve gerekli düşün ve evlilik masraflarına devlet ve devlet dışı sosyal tarafların desteğinin etkisi	11				,815		
	12				,888		
Masrafların evlilik ve boşanmaya etkisi	13					,475	
	14					,657	
	15					,595	
Düşün masraflarının taraflara yüklenme şekli	16						,791
	17						-,679

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Quartimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri de 0,682'dir. Ölçeğin tek faktörlü olmaması ve çalışmanın sosyal bilimler alanında olması sebepleriyle bu güvenilirlik değeri kabul edilebilecek bir seviyededir denilebilir. Güvenilirlik analizine ilişkin tablo aşağıdadır.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,682	19

Araştırmada kullanılan ölçeğin soruları ve verilen cevaplar şu şekildedir. Ankette kullanılan likert ölçek "1. Hiç Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4. Katılıyorum, 5. Tamamen Katılıyorum" şeklindedir.

Tablo 6'da görüldüğü üzere ölçek 7 faktöre ayrılmaktadır.

Tablo 6. Ölçek Ortalamaları

Soru	n	Min	Max	Ortalama	Standart Sapma
------	---	-----	-----	----------	----------------

1. Lüks gelinlik ve damatlık seçimi gereksiz bir gösteriştir.	142	1	5	3,91	1,22326
2. Lüks düğün yeri seçimi gereksiz bir gösteriştir.	144	1	5	4,14	1,10920
3. Çalışan biriyle evlenmek tercihimdir.	143	1	5	3,86	1,19625
4. Sadece iyi bir geliri olan kişiler evliliğe girişmelidirler.	143	1	5	2,27	1,19377
5. Düğün ve ev kurma masraflarını yaparken evleneceğim kişinin kariyerini göz önüne alıyorum.	142	1	5	3,19	1,24304
6. Kira/ev kredisi ödemek evlilik olgusundan korkmama sebep olmaktadır.	143	1	5	3,04	1,24657
7. Vadeli borçlar evlilikten korkmama sebep olmaktadır.	143	1	5	3,09	1,31035
8. Örf ve adetlerle belirlenen masraflar çoğunlukla evlilik sürecini zorlaştırmaktadır.	144	1	5	3,85	1,15249
9. Düğün ve ev kurma masrafları hakkındaki tarafların tartışmaları ayrılıkları artırmaktadır.	144	1	5	3,57	1,11931
10. Düğün ve ev kurmanın ilk aşamasındaki masraflar evlilik kurumunda daha faydalı yerlerde ve zamanlarda kullanılabilir.	143	1	5	4,07	1,00054
11. Temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına devlet katkı yapmalıdır.	142	1	5	4,17	1,14421
12. Temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına devlet dışında katkı yapan dernek/vakıflar da olmalıdır.	142	1	5	3,77	1,22847
13. Düğün ve ev kurma masrafları daha az maliyetli olsaydı daha erken evlenirdim.	141	1	5	2,75	1,41371
14. Temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına devlet ve vakıf/dernekler katkı yaparsa boşanma oranı azalır.	142	1	5	2,96	1,27947
15. Temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına devlet katkı yaparsa evlilik yaşı düşer.	143	1	5	3,65	1,17640
16. Düğün ve ev kurma masrafları daha çok erkek tarafına yüklenmektedir.	139	1	5	3,58	1,27298
17. Düğün ve ev kurma masrafları taraflara eşit yüklenmektedir.	142	1	5	2,50	1,19542

Önermelere verilen cevaplara bakıldığında; lüks düğün yeri ve lüks gelinlik damatlık masrafları katılımcılar tarafından gereksiz bir gösteriş olarak görülmektedir. Örf ve adetlerle belirlenen bu tür masrafların evlilik sürecini zorlaştırdığı ve bunlara yapılan harcamaların daha faydalı yerlerde kullanılabileceği güçlü bir şekilde ifade edilmektedir. Taraflar arasında bu masraflardan çıkan tartışmalar, çoğu katılımcıya

göre ayrılıkları artırmaktadır. Çalışan biriyle evlenme genellikle tercih sebebiyken, evlenilecek eşin gelir seviyesinin çok iyi olması olmazsa olmaz bir şart değildir. Evlilik masraflarının genel olarak erkek tarafına yüklendiğine ilişkin genel bir kanı vardır.

Temel ve gerekli düşün ve ev kurma masraflarına devletin katkısı, hatta vakıf ve derneklerin de katkı yapması talep edilmektedir. Bu soruya temel ve gerekli ibaresi özellikle konulmuş, soru algılanırken her bir katılımcının zihninde lüks unsurunu dışarıda bırakması amaçlanmıştır. Dışarıdan yapılacak bir desteğin lükse değil de temel gereksinimlere olması gerektiği vurgulanmıştır. Evlilik masraflarına yapılacak destek sonucu evlilik yaşının düşeceği düşünülmeyle birlikte, evlilik masraflarının daha düşük olması durumunda daha erken evlenileceği düşünülmemektedir. Çelişkili gibi görünen bu sonucun asıl sebebi, kadın katılımcıların devlet desteğiyle evlilik yaşının genel olarak düşeceğine inanmaları, ancak evlenme masraflarının daha erken yaşta evlenmelerine engel olduğuna inanmamaları sebebiyledir. Nitekim bu konuda kadın ve erkek katılımcılar arasında önemli bir fark olup, çalışmanın ilerleyen kısmında bu fark gösterilecektir. Evlilik masraflarına dışarıdan destek yapıldığında boşanmaların azalacağı düşünülmemektedir.

Önermeler ile çeşitli değişkenlerin ilişkisinin incelenmesinde;

Lüks düşün, gelinlik ve damatlık masraflarının gereksiz olduğu her yaş grubu, her eğitim seviyesi ve her iki cinsiyet açısından aynı oranda ifade edilmiştir.

5.2. Hipotezlere İlişkin Bulgular

Hipotez 1: Evliliğe ilişkin durum ile evlilik kurumunun sosyolojik görevi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Evlilik kurumunun Türk Toplumundaki sosyolojik rolü hakkında fikir edinebilmek için “evlilik kurumu önemlidir, sosyal barış ve huzuru artırır” önermesine kişilerin ne ölçüde katıldığı likert ölçeğiyle sorulmuştur.

Tablo 7. Evlilik Kurumunun Önemi Sosyal Barış ve Huzura Katkısı

	N	Min	Max	Ortalama	Standart Sapma
Evlilik kurumu önemlidir, sosyal barış ve huzuru artırır	142	1	5	4,0282	1,08467

Araştırmanın sonucuna göre 4-Katılıyorum’u geçen bir ortalama ile aile kurumu halen Türk Toplumunda sosyolojik açıdan önemli görülmektedir.

Evliliğin önemi ve sosyal barışı artıracağına olan katılım, cinsiyet, yaş, eğitim gibi değişkenlerde önemli bir farklılık göstermez iken, evlilik süreciyle bir şekilde temas etmiş olanlar (sözlü, nişanlı, evli, dul) ve bekârlar arasında önemli farklılık tespit edilmiştir. Bu değişkenlerin ki-kare testinde $p < 0,05$ 'tir. Dolayısıyla hipotez 1 doğrulanmıştır.

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,195 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	28,565	4	,000
Linear-by-Linear Association	13,965	1	,000
N of Valid Cases	142		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,42.

Tablo 8. Evliliğe İlişkin Durum İle Evlilik Kurumunun Sosyolojik Görevi Arasındaki İlişki

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
Evlilik süreciyle bir şekilde temas etmiş olanlar(sözlü, nişanlı, evli, dul)	Sayı	2	4	3	15	43	67
	%	3,0%	6,0%	4,5%	22,4%	64,2%	100%
Bekâr	Sayı	1	8	24	21	21	75
	%	1,3%	10,7%	32,0%	28,0%	28,0%	100%
Toplam	Sayı	3	12	27	36	64	142
	%	2,1%	8,5%	19,0%	25,4%	45,1%	100%

Evlilik süreciyle bir şekilde temas etmiş olan(sözlü, nişanlı, evli, dul) katılımcılar %22,4 katılıyorum, %64,2 tamamen katılıyorum, toplamda %86,6 oranla, bekârların oranı olan %28 katılıyorum, %28 tamamen katılıyorum toplam %56 oranının çok üstündedir. Evlilik süreciyle bir şekilde temas etmiş olan kişilerin evliliğin olumlu bir sosyal işlevi olduğuna inançlarının daha fazla olduğunu, bu inancın bekâr ve daha genç kişilerde azaldığı görülmektedir. Aile kurumunun günden güne çözülmesi ile bu veri birbirine paralellik arz etmektedir.

Hipotez 2: Cinsiyet ve çalışan birisiyle evlenme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışan birisiyle evlilik tercihi eğitim düzeyi, yaş ve medeni durum açısından bir farklılık göstermemekle birlikte, erkek ve kadın katılımcılar arasında farklılık vardır. Bu ilişkinin ki kare testi sonucu $p < 0,05$ 'dir. Dolayısıyla hipotez 2 doğrulanmıştır.

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	38,419 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	44,761	4	,000
Linear-by-Linear Association	31,007	1	,000
N of Valid Cases	143		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,24.

Tablo 9. Cinsiyet ve Çalışan Birisiyle Evlenme İsteği Arasındaki İlişki

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
Kadın	Sayı		1	1	18	37	58
	%	1,7%	1,7%	1,7%	31,0%	63,8%	100%
Erkek	Sayı	7	12	25	22	19	85
	%	8,2%	14,1%	29,4%	25,9%	22,4%	100%
Toplam	Sayı		13	26	40	56	143
	%	5,6%	9,1%	18,2%	28,0%	39,2%	100%

Tablo 9'da görüleceği üzere kadın katılımcıların neredeyse tamamı çalışan birisiyle evlenmeyi tercih ederim derken, erkek katılımcıların toplamda %22,3'ü çalışan birisiyle evlenmeyi tercih etmeyeceğini söylemiş, %30'una yakını da bu konuda kararsız kalmıştır. Bu sonuçlar Türk Toplumundaki evi geçindirme görevinin erkeğe ait olduğu kanısının güçlü bir biçimde devam ettiğini göstermektedir.

Hipotez 3: Düşün ve ev kurma masraflarının yükü ile evlenme yaşı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Cinsiyet değişkeni ile farklılık gösteren iki önerme daha mevcuttur. Bunlardan ilki düğün ve ev kurma masraflarının daha az olması halinde daha erken evlenilmesi durumudur. Bu ilişkinin ki kare testi sonucu $p < 0,05$ 'dir. Dolayısıyla hipotez 3 doğrulanmıştır.

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,607 ^a	4	,021
Likelihood Ratio	11,654	4	,020
Linear-by-Linear Association	9,170	1	,002
N of Valid Cases	141		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,64.

Tablo 10. Cinsiyet ile Düğün, Ev Kurma Masrafları ve Erken Yaşta Evlenmenin İlişkisi

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
Kadın	Sayı	22	14	9		6	58
	%	37,9%	24,1%	15,5%	12,1%	10,3%	100%
Erkek	Sayı	12	21	18	14	18	83
	%	14,5%	25,3%	21,7%	16,9%	21,7%	100%
Toplam	Sayı	34	35	27	21	24	141
	%	24,1%	24,8%	19,1%	14,9%	17,0%	100%

Tablo 10'da görüldüğü üzere düğün ve ev kurma masraflarının daha az olması halinde daha erken evleneceklerini ifade eden erkek katılımcıların toplam yüzdesi (%38,6), kadın katılımcıların toplam yüzdesinin (%22,4) neredeyse iki katıdır. Erkekler, masrafların hafiflemesi durumunda daha erken evlenmeye meyillidir.

Hipotez 4: Yüklenen düğün ve ev kurma masrafları ile taraflar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Bu önermelerden ikincisi ise düğün ve ev kurma masraflarının daha çok erkek tarafına yüklendiğine ilişkin kanıdır. Bu ilişkinin ki kare testi sonucu da $p < 0,05$ 'dir. Dolayısıyla hipotez 4 doğrulanmıştır.

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,733 ^a	4	,005
Likelihood Ratio	14,898	4	,005
Linear-by-Linear Association	14,006	1	,000
N of Valid Cases	139		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,74.

Tablo 11. Cinsiyet ile Düğün ve Ev Kurma Masraflarının Yüklendiği Taraf Arasındaki İlişki

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
Kadın	Sayı	11	8	11	18	9	57
	%	19,3%	14,0%	19,3%	31,6%	15,8%	100%
Erkek	Sayı	4	6	9	36	27	82
	%	4,9%	7,3%	11,0%	43,9%	32,9%	100%
Toplam	Sayı	15	14	20	54	36	139
	%	10,8%	10,1%	14,4%	38,8%	25,9%	100%

Tablo 11'de görüldüğü üzere "Düğün ve ev kurma masrafları daha çok erkek tarafına yüklenmektedir" önermesine her iki cinsiyetin katılma oranı yüksek olmakla birlikte, erkeklerin bu önermeye katılma oranı yaklaşık %30 daha fazladır.

Netice itibarıyla toplumda yaygın olarak dile getirilen evlilik masraflarının büyük yükünün erkeğe yüklendiği kanısı araştırma sonuçlarıyla doğrulanmaktadır.

6. Sonuç

Aile, genel olarak tarihin ilk dönemlerinden bugüne küçülerek gelen bir kurumdur. Bugünkü modern toplumlarda çekirdek ailenin bile parçalandığını söylemek mümkündür. Bu parçalanmada, sosyal, kültürel ve ekonomik birçok etken aktif rol oynamaktadır. Modernleşme ile birlikte tüketim, konforlu yaşam hatta gösteriş vazgeçilmez değerler olarak telakki edilmeye başlanmıştır. Dünün kanaatkâr insanının yerini tüketen, daha fazla rahatlık ve gösteriş peşinde koşan insanların aldığını söylemek yanlış olmayacaktır. İşte bunun yansıması olarak aile kurmanın ilk aşaması olan düğün ve evlilik için gerekli diğer masraflar insanların sırtında büyük bir yük olarak durmaktadır. Bu masrafların tek başına evlilik sayısını azalttığını söylemek yerinde bir tespit olmayacaktır. Ancak evlenmek isteyen ve evlilikte geciken insanların önünde bir engel olduğu da inkâr edilemez.

Evlilik masraflarının aile kurmada bir engel olduğunu söyleyebilmek için öncelikle o toplumda aile kurumuna değer atfedildiğini tespit etmek gerekir. Bunun için bu çalışmada aile kurumuna atfedilen değer ölçülmüş, ailenin halen gerekli ve önemli bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Ancak genç bekârlar arasında aile kurumunun öneminin azaldığı görülmektedir. Buna göre aileye verilen önemin tıpkı modern toplumlarda olduğu gibi günden güne azaldığı söylenebilir.

Çalışma doğrultusunda; ailenin kurulması için gereken masrafların büyük bir yük olduğu, bunların içinde örf, adetler ve tüketim mantığıyla yüklenen bazı gereksiz masrafların olduğu, bu masrafların evliliği geciktirebildiği, hatta taraflar arasında olumsuzluklara sebep olabildiği, hem aile kurulurken hem de kurulan ailenin geçiminde ataerkil bir anlayışın mevcut olduğu, evlilikte çalışan kadınla evlenme isteği günden güne artmakla birlikte evinde oturan kadın isteğinin de önemli seviyede olduğu, kira, ev kredisi ve mobilya beyaz eşya masraflarının en büyük maddi yükü oluşturduğu, devletin ve sosyal tarafların evlilik kurulurken temel ve gerekli düğün ve evlilik masraflarına desteğinin önemli olduğu hususları tespit edilmiştir.

Devletin ve sosyal tarafların doğrudan veya devletin yeni evlenenlerin masraflarına vergi indirimleri gibi dolaylı destekleri evlilik sayısını artırmaya bile evliliklerin azalma hızını yavaşlatabilir. Aileye önem verilen toplumlarda evliliğe engel olan diğer etkenlerin de tespit edilip, önlemlerin artırılması gereklidir. Yine devlet yapacağı yardımlarla evlenen kişileri rehabilite edebilecek/evliliğin manevi değerini ortaya koyacak programlar da yapabilir. Böyle manevi desteklerin yapılması durumunda etkisinin ne olacağı başka bir çalışma ile ortaya konulabilir.

KAYNAKLAR

AĞDEMİR, S. (1991), Aile ve Eğitim, *Aile ve Toplum*, 1(1), 1-3.

BAYER, A. (2013), Değişen Toplumsal Yapıda Aile, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.

BERBER, O. (2009), Türk Kültüründe Eğlence Ve Birlik Unsuru Olarak Düğünler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(10), 1-11.

CANEL, A. N. (2012), **Evlilik ve Aile Hayatı**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstanbul.

COŞAN, B. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Sosyoekonomik Bir Problem Olarak Tek Ebeveynli Aile Olgusunun Çok Boyutlu Değerlendirilmesi, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 18(41), 259-294.

ÇOLAK, A. (2012), Hadis Temelli Anadolu Düğün Âdetleri, **Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1(1), 147-188.

ÇOPUROĞLU, Y. C. (2000), Fırat Havzası Evlilik Kültürü I: Düğün Öncesi, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10(2), 163-193.

ENSONHABER, 25.12.2018 <http://www.ensonhaber.com/evlilik-hazirliklerinin-maliyeti-50-bin-lirayi-buluyor-2017-03-25.html> adresinden alındı.

ERBEK, E., BEŞTEPE, E., AKAR, H., ERADAMLAR, N. ve ALPKAN R. L. (2005), Evlilik Uyumu, **Düşünen Adam**, 18(1), 39-47.

GÜLER, D. ve ULUTAK N. (1992), Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile, **Kurgu Dergisi**, 11, 51-76.

GÜRPINAR, D. (2013), Eşlerin Evlilik Birliğinin Giderlerine Katılma Borcu, **Journal of Yaşar University**, 8(Özel), 1293-1339.

KONGAR, E. (1990), **“Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri”**, **Aile Yazıları, Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç**, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

ÖZKİRAZ, A., İŞÇİ BAŞ G. (2016), Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunda Aile Yapısı ve Boşanma, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 18(30), 87 – 95.

SÜLEYMANOV, A. (2009), Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri, **Aile ve Toplum**, 5(17), 7-17.

TURĞUT, M. vd. (2012), **Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstanbul

TÜİK (2017) Hane Halkı Tüketim Endeksi.

TÜİK (2017), Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.

Ünal, V. (2013), Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 6(26), 588-602.

YAŞAR EKİCİ, F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi, **The Journal of Academic Social Science Studies**, 30, 209-224.